

*Кіщук Л. А. ад'юнкт кафедри морально-психологічного забезпечення діяльності військ (сил) Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського
<https://orcid.org/0000-0003-2353-6986>*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ МОЛОДШИХ ОФІЦЕРІВ ДО ВІЙСЬКОВО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто філософські, психофізіологічні, соціологічні підходи до розуміння змісту адаптації. Проаналізовано етапи психічної адаптації і дезадаптації. Відзначено важливу роль інтелекту в процесі адаптації. Представлено трактування проблеми професійної адаптації у військовій педагогіці. Досліджено структурні компоненти професійної адаптації молодших офіцерів та надано їм змістовну характеристику.

Ключові слова: соціально-психологічна адаптація; професійна діяльність; професійна адаптація; емоційний інтелект; розуміння та управління емоціями.

Вступ. Вивчення проблеми адаптації в контексті професійної діяльності останніми роками стає все більше актуальним через зростаючу потребу в удосконаленні та оптимізації. Значна частка сил та засобів сучасних Збройних Сил України орієнтована на адаптацію та розвиток особового складу, оскільки саме рівень кваліфікації та лояльності співробітників є основними складовими успіху української армії. Успішність адаптації фахівця до системи професійних та міжособистісних взаємин, що склалися в підрозділі, забезпечує відчуття комфортності та задоволеності своїм статусом та досягненнями у колективі.

Мета роботи – проаналізувати особливості професійної адаптації молодших офіцерів до військово-професійної діяльності.

Для досягнення мети дослідження нами були визначені наступні **завдання**: розглянути різноманітні наукові підходи до трактування адаптації та професійної адаптації; проаналізувати етапи психічної адаптації і дезадаптації; охарактеризувати структурні компоненти професійної адаптації.

Теоретичне підґрунтя. Авторкою проаналізовано роботи ряд вітчизняних та іноземних науковців: С. В. Зверєвої, П. К. Анохіна, І. Г. Гердера, І. В. Каськова, О. М. Кокун, Ж. Б. Ламарка, В. І. Лебедева, Ф. З. Меєрсона, М. Г. Пшеннікової, Ф. З.

Меєрсона, В. І. Осьодло, П. В. Сімонова, В. В. Ягупова, М. М. Bradley. Незважаючи на значну кількість наукових напрацювань, більшість з них не враховують сучасні тенденції професійної діяльності. Тому існує потреба в науковому дослідженні представленої проблематики з урахуванням сучасних тенденцій.

Методи дослідження: метод наукового пізнання та загальнонаукові методи: логіко-порівняльний аналіз (для виявлення особливостей наукових підходів до досліджуваного феномен); аналіз і синтез (для визначення особливостей професійної адаптації молодших офіцерів до військово-професійної діяльності).

Результати і обговорення. Поняття «адаптація» до суспільних наук увійшло з біології, де вона розглядається як механізм біологічного пристосування різних видів тваринного та рослинного світу до мінливих умов довкілля [4].

Виникнення терміну «адаптація» (від латинського *adaptio* – пристосовую) відноситься до другої половини XVIII століття та пов'язано з іменем німецького фізіолога Х. Ауберга, який використовував цей термін для характеристики явищ пристосування чутливості органів зору та слуху, що виражається у підвищенні або зниженні чутливості у відповідь на дії адекватного подразника.

Однією з найперших наївно-матеріалістичних спроб пояснення залежності пристосувань тварин та їх видозмін від умов існування належить давньогрецькому філософу Анаксагору з Клазомену (VI століття до нашої ери). У «Гіппократовій збірці» містяться перші медичні погляди про зміну конституції людини під впливом їжі, клімату, води, способу життя [13, с. 19].

Інший грецький філософ Демокріт першим пояснив своєрідність будови тіла та органів живих істот наявністю закономірного складу та певного поєднання в них атомів [3]. Він одним із перших помітив спадковий характер змін у будові тіла і, орієнтуючись на фізіологічну основу, зробив висновок, що саме спосіб життя, діяльності та руху визначає специфіку та різноманіття форм та забарвлення тварин [3, с. 36].

Отже, філософи у визначенні поняття «адаптація» вкладають загальні закономірності та зв'язки між наявними обставинами та послідовним становленням особистості. Фактично філософи намагалися дозволити внутрішні і зовнішні протиріччя сутності людини та її буття, але не знаходили на той час механізмів вирішення проблем.

Будучи історично пов'язаною з виникненням та розвитком різних наук, ця проблема є по суті еволюційною і перші ідеї в її виникненні належать французькому натуралісту Ж. Бюффону [7], який ще в XVII столітті вважав, що основний механізм пристосування визначається прямим впливом умов середовища на змінюваний відповідним чином організм. У подальшому на початку XIX століття ця ідея була ретельно досліджена французьким зоологом, засновником організм-центричної теорії еволюції Ж. Б. Ламарком [7], що намагався пояснити виникнення окремих видів живих істот та їх еволюцію саме адаптивними змінами окремих організмів.

Процес адаптації розглядається з різних позицій і точок зору фізіологами. Одна з позицій полягає в тому, що з боку організму адаптація – це суто пасивний процес урівноваження системи «організм –

середовище», утримання суттєвих змінних лише в межах; інша точка зору стверджує, що організм повинен сам порушувати цю рівновагу, прагнучи активно оптимізувати свої внутрішні зміни [7].

У різний час вчені-фізіологи розглядають адаптацію або як загальну реакцію всього організму на зміну навколишнього середовища при провідній ролі будь-якої однієї фізіологічної системи: нервової (І. М. Сеченов, І. П. Павлов), ендокринної (Г. Сельє), статевої (З. Фрейд), генетичної (Ф. З. Меєрсон), або як специфічну «фізіологічну адаптацію», що характеризується лише змінами чутливості будь-якого органу.

У свою чергу, Ф. З. Меєрсон визначає генотипічну та фенотипічну системи, визначаючи адаптацію як «пристосувальну реакцію організму на підвищені вимоги навколишнього середовища та дозволяє організму вижити в умовах раніше несумісних з життям та набути ті риси, можливості, які раніше були недоступні» [10, с. 45]. Адаптація – це «ефективна, економна, адекватна пристосувальна діяльність організму до впливу факторів довкілля».

Для нашого дослідження важливими є висновки, зроблені Г. Сельє, який ототожнював процес адаптації, що постійно протікає з концепцією життя.

Центральним поняттям розробленого ним вчення про стрес є поняття адаптаційного синдрому – сукупності нейрогуморальних реакцій, що забезпечують мобілізацію психофізіологічних ресурсів організму для адаптації у важких умовах.

М. А. Фомін визначає фізіологічну адаптацію як сукупність пристосувальних реакцій та морфологічних змін, що дозволяють організму зберегти відносну сталість внутрішнього середовища в умовах зовнішнього середовища, що змінюються. У людини адаптація виступає як властивість організму, що забезпечується автоматизованими самоналаштованими, саморегулюючими системами – серцево-судинною, дихальною, видільною та іншими.

У соціології та психології «адаптація» асоціюється з процесом та результатом встановлення певних взаємин між особистістю та соціальним середовищем. Психологічна адаптація розкривається як пристосування індивіда до умов та завдань на рівні психічних процесів. Ряд авторів розглядають адаптацію як властивість особистості, що забезпечує ефективне перебування в середовищі, насиченим змінами. В цьому випадку суть адаптивних реакцій зводиться до підтримки гомеостазу, а конкретні досліджувані будуть відрізнятися рівнем психофізіологічних резервів, що забезпечують адаптивні процеси. Адаптивні реакції регулюються і встановлюються на рівні тимчасової координації функцій і потім виникають обмінні, енергетичні та структурні зміни, формується структурний слід, що характеризує виникнення довгострокової адаптації (Ф. З. Меерсон., М. Г. Пшеннікова). Отже, з даної позиції, адаптація, безпосередньо пов'язана з функціональним станом як психофізіологічним, вегетативним рівнем, так і з психічним станом, стоячим над ним і пов'язаним з регуляторним рівнем.

З точки зору М. Д. Левітова, психічний стан – це самостійний прояв людської психіки, він тимчасово, виражається переважно в емоціях, які забарвлюють всю психічну діяльність людини. В. М. Мясіщев, О. Г. Ковальов підкреслювали, що психічний стан виступає загальним функціональним фоном психічної діяльності, на якому і розвиваються всі психічні процеси. Сама структура психічного стану включає модальність переживання, особливості психічної діяльності, специфіку особистості, а також психофізіологічний стан.

Емоційні стани мають інтегруючу та пристосувальну роль, вони регулюють

активність суб'єкта через відображення значимості зовнішніх і внутрішніх ситуацій для існування його життєдіяльності. Емоції мають як організуючу, так і (за наявності умов, що сприймається особистістю як надмірні) – дезорганізуючу функцію [12].

Існує науковий погляд, що функціональний стан людини необхідно розглядати як інтегральний комплекс наявних характеристик тих функцій і якостей людини, які пов'язані з ефективністю виконання тієї чи іншої діяльності [6].

Оскільки адаптація – це певний процес, то виділяють термінову адаптацію, як початковий період процесу пристосування, і довготривалу адаптацію, як результат процесу пристосування. Існує деяка суперечність в літературі щодо якостей цих видів адаптації. Так, «термінова адаптація» відбувається на межі «фізіологічних можливостей організму, за умови майже повної мобілізації функціонального резерву і далеко не в повній мірі забезпечує необхідний адаптаційний ефект» [9]. Адаптація – динамічний процес, що включає активність з боку особистості, супроводжуваний певними зрушеннями в її структурі. У зв'язку з цим позитивний досвід адаптації, набутий людиною на різних вікових етапах, робить її більш підготовленою до вирішення особистісних проблем в змінюваному соціумі [5].

В. І. Лебедев пропонує наступну схему і відповідну термінологію для різних рівнів адаптаційного процесу. З його точки зору, стрижневою проблемою особливих умов є адаптація. Психічна преадаптація в особливих умовах, дезадаптація і реадаптація до звичайних умов життя підкоряються закономірному чергуванню етапів, представлених на рис. 1.

Питання психології

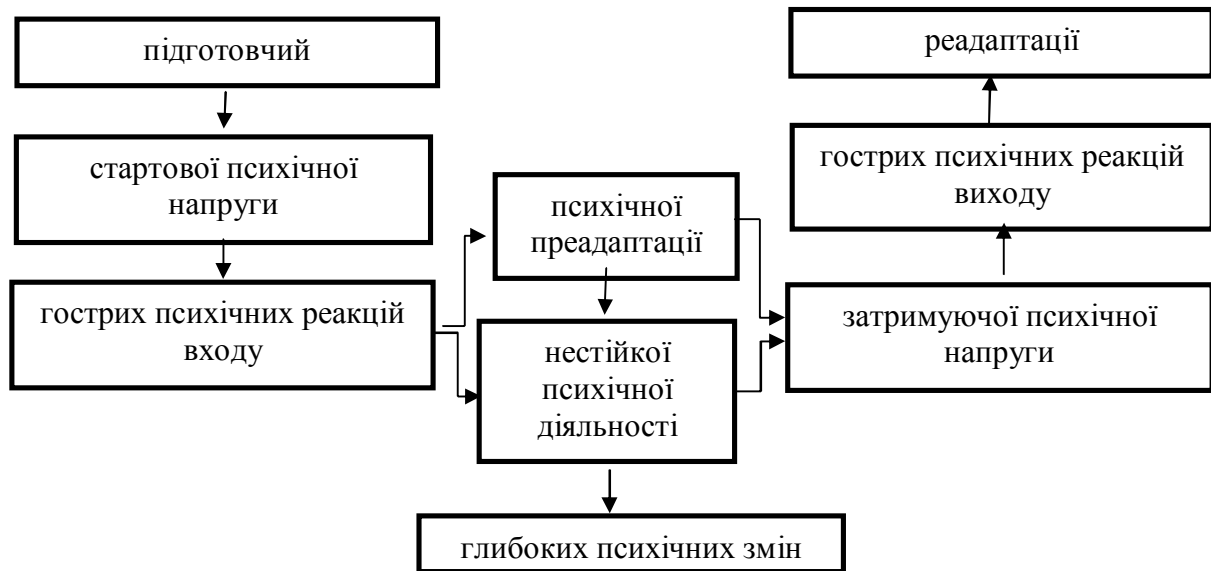

Рис. 1. Етапи психічної адаптації і дезадаптації

Етап гострих психічних реакцій в ході адаптивного процесу змінюється етапом психічної преадаптації, критеріями якої є стійка система взаємин в ізольованій групі. Однією з особливостей етапу психічної преадаптації є формування нових функціональних систем в центральній нервовій системі, що дозволяють адекватно відображати реальну дійсність в особливих умовах життя. Іншою особливістю цього етапу є актуалізація необхідних потреб і вироблення захисних механізмів, що забезпечують реакції на вплив психогенних факторів.

Етап преадаптації має в своїй основі ті ж психофізіологічні механізми, що і етап реадaptaції – відновлення процесів відображення, системи відносин і координації рухів, адекватних для звичайних умов життя. Доведено, що чим довший термін перебування в змінених умовах, тим важче і довше відбувається реадaptaція до звичайних умов життя. Хоча кожен з етапів має свою мотиваційну обумовленість, він підпорядкований загальній «стратегічній» меті конкретної діяльності.

Аналіз етапів психічної преадаптації, реадaptaції і дезадаптації при впливу психогенних факторів дозволив виявити наступне. Незалежно від того, чи належить людині пройти випробування нервово-психічної стійкості в умовах сурдокамері, або виконати стрибок з парашутом, або здійснити політ у космос, – у всіх

випадках чітко виділяється «підготовчий етап». На цьому етапі людина збирає відомості, що дозволяють скласти уявлення про особливі умови, усвідомлює завдання, які йому доведеться вирішувати в цих умовах, опановує професійні навички, опановує рольові функції, відпрацьовує навички, що забезпечують спільну операторську діяльність, і встановлює систему відносин з іншими учасниками групи [8].

Важливим компонентом процесу адаптації є інтелект [16]. Це обумовлено тим, що у людини суб'єктна сторона процесу адаптації, як уже вказувалося раніше, має переважаче значення.

Інтелект (від лат. *Intellectus* – розуміння, пізнання) в сучасному розумінні – здатність до адаптації шляхом пізнання середовища, в якій людина адаптується. Згідно з уявленнями Ж. Піаже, інтелект – це вищий спосіб врівноваження суб'єкта з середовищем, відмінною рисою якого є універсальність [15].

Проблема адаптації розглядалася і у військовій педагогіці. Вчені дослідили різні сторони адаптаційного процесу: взаємовідносини офіцерів, військово-професійну спрямованість, мотиваційну готовність, професійне становлення та формування професійних важливих якостей.

Наприклад, В. В. Ягупов визначає адаптацію як цілісний процес, цілісну

систему, що складається з п'яти взаємопов'язаних рівнів взаємодії між викладачами і курсантами; особистісної поведінки; навчальної діяльності; психічних станів; фізіологічного забезпечення психічної діяльності [14, с. 228].

О. М. Кокун вважає, що загальне розуміння адаптації за своєю суттю є психофізіологічним. Він розглядає адаптацію як процес, зумовлений зміною психофізіологічного стану людини під впливом дезадаптаційних факторів, що потребує одночасної та узгодженої взаємодії функціональних підсистем на всіх рівнях цілісної системи з метою ефективного забезпечення діяльності в нових умовах [6].

В. І. Осьодло вважає, що професійна діяльність офіцера – цілеспрямована активність, процес реалізації ним конкретних функцій та посадових обов'язків. Військово-професійна діяльність виробляє у офіцера навички та вміння жити у колективі, підпорядковувати особисті інтереси та бажання суспільним [11].

Виходячи з визначення професійної адаптації та аналізу особливостей професійної діяльності офіцерів Збройних Сил України, авторка дослідила структурні компоненти професійної адаптації молодших офіцерів.

Когнітивний компонент адаптації відображає рівень теоретичних знань, що забезпечують ефективне виконання своїх обов'язків відповідно до займаної посадою. Молодший офіцер повинен усвідомити специфіку військової служби у конкретному підрозділі, чітко розуміти цілі та завдання цього підрозділу у системі Збройних Сил України. Виконання нових військово-професійних обов'язків пов'язане з необхідністю приділяти час самоосвіті та розширенню кругозору у військовій справі. Молодшому офіцеру потрібно вивчити основи педагогіки та психології, а також керівних документів, знання яких допоможе ухвалювати правильні рішення і сприятиме ефективному навчанню та вихованню підлеглих.

Практичний компонент зводиться до удосконалення молодшим офіцером впевнених військово-професійних навичок та вмінь. У процесі професійної адаптації та становлення на первинній посаді молодшому офіцеру на основі теоретичних знань про конструкцію та правила експлуатації озброєння, військової та спеціальної техніки, отриманих у процесі навчання у військовому навчальному закладі, необхідно набути стійкі практичні навички та вміння її експлуатації. Навчитися на високому методичному рівні проводити заняття з удосконалення військово-професійної підготовки у особового складу, а також правильно організовувати заходи морально-психологічного забезпечення – одне з пріоритетних завдань для випускника навчального закладу в процесі професійної адаптації. Офіцеру необхідно набути навичок планування своєї діяльності, аналізу поставлених перед ним завдань, навчитися самостійно та оперативно приймати рішення для швидкого їх виконання.

Психофізіологічний компонент професійної адаптації полягає у пристосуванні молодого офіцера до нових фізичних і психологічних навантажень, обумовлених прибуттям офіцера до нового місця військової служби та освоєнням первинної офіцерської посади. Після закінчення військового навчального закладу випускники розподіляються для подальшого проходження служби у різні регіони нашої країни, що мають свої кліматичні особливості, які не завжди є сприятливими, комфортними для проживання та звичними для молодшого офіцера. Отже, адаптація до нового місця проходження військової служби потребує фізичної та психічної підготовки. Звикання до нових психофізіологічних навантажень обумовлено також необхідністю дотримання розпорядку дня, який кардинально відрізняється від звичного «курсантського», новим режимом харчування, відпочинку, виконанням нових посадових обов'язків та спеціальних завдань, несенням служби у нових видах нарядів.

Питання психології

Соціально-психологічний компонент зводиться до освоєння випускником військового навчального закладу нового соціального статусу та включення його до системи взаємовідносин у середині військового колективу. У період становлення на первинній посаді відбуваються ознайомлення з традиціями офіцерського складу та їх засвоєння, звикання до вимог і стилю керівництва нових командирів та начальників. Молодший офіцер, потрапляючи в абсолютно незнайомий колектив, починає поступово вибудовувати взаємовідносини не тільки в офіцерському колі, а й підлеглими.

Соціально-побутовий компонент включає засвоєння та звикання до особливостей соціально-побутових умов місця проходження служби, вирішення проблем, пов'язаних з благополуччям житла, можливими труднощами працевлаштування дружини та дітей до школи чи садочка, а також питань, пов'язаних із проведенням вільного часу. Молодшому офіцеру необхідно усвідомити специфіку виплати грошового забезпечення та виплат стимулюючого характеру (надбавки, премії), а також навчитися правильно і раціонально їх використовувати для задоволення своїх повсякденних потреб.

Висновки. Отже, в результаті аналізу наукових джерел в галузі філософії,

фізіології та психології можливо визначити, що під адаптацією розуміється складний, багатосторонній і динамічний процес набуття особистістю нових форм поведінки та опанування діяльністю. Його зміст характеризується декількома аспектами: фізіологічним, психологічним та соціальним, в їх діалектичному взаємозв'язку.

Диференціюючи рівні адаптації, можливо оцінювати як сам процес адаптації, так і особливості адаптації суб'єкта до військово-професійної діяльності.

З метою конкретизації обраної проблематики авторкою розглянуто особливості професійної адаптації військовослужбовців. Професійна адаптація молодшого офіцера – це складний процес, у ході якого відбувається засвоєння норм, цінностей, правил поведінки, офіцерських традицій, специфіки професії офіцера, вмінь та навичок військовослужбовця. Визначені компоненти дозволяють виокремити критерії, за допомогою яких можливо оцінювати результат адаптаційного процесу.

У подальших розвідках варто акцентувати увагу на розробці авторської моделі професійної адаптації з урахуванням специфіки військово-професійної діяльності молодших офіцерів.

Список використаних джерел

1. Зверева С. В. Развитие интеллекта: как высшего уровня адаптационной системы в контексте тендерных различий. Санкт-Петербург: САГА, 2005. 243с.
2. Анохин П. К. Очерки по физиологии функциональных систем. Москва: Медицина, 1975. 400 с.
3. Гердер И. Г. Идеи к философии истории человека. Москва: Наука, 1997. 703 с.
4. Енциклопедія сучасної України. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=42642 (дата звернення: 15.11.2021).
5. Каськов І. В. Теоретичні аспекти адаптації молодих офіцерів до професійної діяльності. Психологія : матеріали наук. праць НПУ імені М. П. Драгоманова. Київ, 2000. № 11. С. 439–442.
6. Кокун О. М. Оптимізація адаптаційних можливостей людини у психофізіологічному забезпеченні діяльності: дис.... д-ра психол. наук: 19.00.02. Київ, 2004. 426 с.
7. Ламарк, Ж. Б. Философия зоологии: в 2 т. Москва: Биомедгиз., 1935. Т. 1. 330 с.
8. Лебедев В. И. Личность в экстремальных условиях: психическая деятельность в технических и экологически замкнутых системах. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. 431 с.
9. Меерсон Ф. З., Пшенникова М. Г. Адаптация к стрессорным ситуациям и физическим нагрузкам. Москва: Медицина, 1988. 332с.
10. Меерсон, Ф. З. Адаптация, стресс и профилактика. Москва: Наука, 1981. 278 с.

11. Осодло В. І. Психологія професійного становлення офіцера: монографія. Київ: Золоті Ворота, 2012. 463 с.
12. Симонов П. В. Мозговые механизмы эмоций. *Журнал высшей нервной деятельности*. 1997. Т. 47, Вып. 2. С. 320–328.
13. Ницше Ф., Фрейд З., Фромм Э., Камю А., Сартр Ж.П. Сумерки богов: Москва: Политиздат, 1990. 403 с.
14. Ягупов В. В. Військова й соціальна психологія: навч. посіб. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: ВПЦ “Київський університет”, 2000. 522 с.
15. Bradley M. M. Natural selective attention: orienting and emotion. *Psychophysiology*. 2009, V. 46. P. 1–11.

References

1. Zvereva S. V. (2005) Razvyyte yntellekta: kak vissheho urovnia adaptatsyonnoi systemi v kontekste tendernikh razlychyi [Development of intelligence: as the highest level of adaptation system in the context of gender differences] SPB: SAHA. 243 p. (in Russian).
2. Anokhyn P. K. (1975) Ocherky po fyzyolohyy funktsyonalnikh system [Essays on the physiology of functional systems] Moskva: Medytsyna. 400 p. (in Russian).
3. Herder Y. H. (1997) Ydey k fylosofyy ystoryy cheloveka [Ideas for the philosophy of human history]. Moskva: Nauka. 7 03 p. (in Russian).
4. Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy [Encyclopedia of modern Ukraine]. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=42642 (in Ukrainian).
5. Kaskov I. V. (2004) Orhanizatsiino-upravlinski aspekty sotsialno-psykholohichnoi adaptatsii molodykh ofitseriv [Organizational and managerial aspects of socio-psychological adaptation of young officers]: avtoref. dys.... kand. psykol. nauk: 19.00.09 / Nats. akad. derzh. prykord. sluzhby Ukrainy imeni Bohdana Khmelnytskoho. Khmelnytskyi. 18 p. (in Ukrainian).
6. Kokun O. M. (2004) Optyimizatsiia adaptatsiinykh mozhlyvostei liudyny u psykhofiziolohichnomu zabezpechenni diialnosti [Optimization of human adaptive capabilities in psychophysiological support of activity]: dys.... d-ra psykol. nauk: 19.00.02 / Instytut psykholohii im. H. S. Kostiuka APN Ukrainy. Kyiv. 426 p. (in Ukrainian).
7. Lamark Zh. B. (1935) Fylosofiya zoolohyy [Philosophy of Zoology]. M. – L.: Byomedhyz. 330 p. (in Russian).
8. Lebedev V. Y. (2001) Lychnost v ekstremalnikh uslovyakh: psykhycheskaia deiatelnost v tekhnicheskyykh y ekolohychesky zamknytykh systemakh [Personality in extreme conditions: mental activity in technical and ecologically closed systems]. Moskva: YuNYTY-DANA. 431 p. (in Russian).
9. Meerson F. Z., Pshennykova M. H. (1988) Adaptatsiya k stressornim sytuatsiyam y fyzycheskym nahruzkam [Adaptation to stressful situations and physical activity]. Moskva: Medytsyna. 332 p. (in Russian).
10. Meerson F. Z. (1981) Adaptatsiya, stress y profylaktyka [Adaptation, stress and prevention]. Moskva: Nauka. 278 p. (in Russian).
11. Osodlo V. I. (2012) Psykholohiia profesiinoho stanovlennia ofitsera: monohrafiia [Psychology of professional development of the officer: a monograph.]. Kyiv: Zoloti Vorota. 463 p. (in Ukrainian).
12. Symonov P. V. (1997) Mozghovie mekhanyzmi emotsyi [In the brain mechanisms of emotions] Zhurnal visshei nervnoi deiatelnosti. T. 47, Vol. 2. P. 320–328. (in Russian).
13. Sumerky bohov: F. Nytsshe, Z. Freid, E. Fromm, A. Kamiu, Zh. P. Sartr. [Twilight of the Gods: F. Nietzsche, Z. Freud, E. Fromm, A. Camus, J. – P. Sartre] (1989) Moskva: Polytycheskaia lyteratura. 398 p. (in Russian).
14. Iahupov V. V. (2000) Viiskova y sotsialna psykholohiia [Military and social psychology] Kyiv. nats. un-t im. Tarasa Shevchenka. Kyiv: VPTs «Kyivskiy universytet». 522 p. (in Ukrainian).
15. Bradley M. M. (2009) Natural selective attention: orienting and emotion. *Psychophysiology*. Vol. 46. P 1–11. (in English)

Резюме

Кишук Л. А. ад'юнкт кафедри морально-психологічного забезпечення гуманітарного інституту Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ПРОБЛЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ АДАПТАЦИИ МЛАДШИХ ОФИЦЕРОВ К ВОЕННО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Рассмотрены разные подходы философов, физиологов, социологов, психологов к пониманию содержания адаптации. Проанализированы этапы психической адаптации и дезадаптации. Отмечена важная роль интеллекта в процессе адаптации. Представлена трактовка проблемы профессиональной адаптации в военной педагогике. Исследованы структурные компоненты профессиональной адаптации младших офицеров и предоставлена их содержательная характеристика.

Ключевые слова: *социально-психологическая адаптация; профессиональная деятельность; профессиональная адаптация; эмоциональный интеллект; понимание и управление эмоциями.*

Summary

Kishchuk L. A. Adjunct of the Humanitarian institute of the National University of Defence of Ukraine named Ivan Chernyakhovskiy

THEORETICAL BASIS OF STUDYING THE PROBLEM OF PROFESSIONAL ADAPTATION OF JUNIOR OFFICERS TO MILITARY PROFESSIONAL ACTIVITIES

The study of the problem of adaptation in the context of professional activity in recent years has become increasingly important due to the growing need for improvement and optimization. A significant part of the efforts and resources of modern large organizations is focused on the adaptation and development of their employees, because the level of qualification and loyalty of employees are the main components of the company's success in the market. The success of the specialist's adaptation to the system of professional and interpersonal relationships that have developed in the company, provides a sense of comfort and satisfaction with their status and achievements in the team.

The purpose *about the analysis of the special features of the professional adaptation of young officers to the new professional activity.*

Methods: *The methods include method of scientific knowledge and general scientific methods: logical-comparative analysis (to identify features of scientific approaches to the studied phenomenon); analysis and synthesis (for the purpose of specifying the special features of the professional adaptation of young officers to the new professional performance).*

Originality. *The scientific novelty of the study is due to the fact that against the background that researchers pay more attention to insufficiently studied moral and value-semantic spheres of personality, considering them as systemic determinants of human adaptation and factors of viability, social and mental stability, especially in extreme conditions, caused by various changes in the natural, physical and social environment, we paid special attention to the structure of professional adaptation of servicemen to outline the fundamentals of further research.*

The presented results will be of interest not only to psychologists, but also to sociologists, engineers, educators, social workers and other categories of professionals interested in meaningful aspects of professional adaptation, as well as opportunities for their development by individuals and social groups in specific living conditions.

Conclusion. *In order to specify the selected issues, the peculiarities of professional adaptation of servicemen were considered. Professional adaptation of a junior officer is a complex process during which norms, values, rules of conduct, officer traditions, specifics of the officer's profession, skills and abilities of a serviceman are mastered. The identified components allow to determine the criteria by which it is possible to assess the outcome of the adaptation process. In further research it is necessary to focus on the development of the proprietary model of professional adaptation, taking into account the specifics of the employment sphere.*

Key words: *socio-psychological adaptation; professional activity; professional adaptation; emotional intelligence; understanding and managing emotions.*

Received/Поступила: 16.11.21.